

ΤΟ ΣΚΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ*)

2.

ΠΩΣ ΓΕΝΝΙΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΣΥΝΝΕΦΑ.

Ἀξιοσημείωτα γεγονότα καὶ σοβαροὶ σταθμοὶ τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ εἶναι πρῶτα, ὅτα σὺ βούλωμα τῆς βρεφικῆς ἡλικίας του καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς παιδικῆς ἡ μάννα τοῦ ἀποκόβει τὸ γάλα τοῦ κόρφου τῆς καὶ δεύτερο σὰν τὸ πρῶτοστέλνει στὸ σχολεῖο. Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ καταλάβουμε πῶς καὶ στὶς δύο περιπτώσεις ἀναιώνει κατὰ βάθος μέσα του τὸ παιδί κάποιον ἀκοίμητο πόνο, πιστεύοντας πῶς μὲ τὸ καινούριο φέριμά του τὸ ἐπίμονο καὶ ἀμείλιχτο ἡ μαννοῦλα του ἐγκατάλειψε καὶ περιφρόνησε καὶ σκληρότητα τοῦ δείχνει. Καὶ κατὰ τὴν αἰσθητικὴν καὶ σὰ νοσταλγίαν καὶ πλῆγναι τὴν καρδιά του. Γι' αὐτὸ καὶ παραπονιέται καὶ εἶναι γεμάτο θυμὸς καὶ μὲ τὸ παραμικρὸν κλαίει καὶ χάνει τὴν ὁρεξίαν του καὶ τὶς πιότερες φορές ἀρρωσταί. Κ' εἶναι φυσικὸν αὐτὸ τὸ πρῶμα. Κάνει πράματα ἐντύπωση πολὺ βαθεῖα καὶ φέρνει σωματικὰς μεταβολὰς καὶ ψυχικὰς ταραχὰς καὶ ἀπότομη μεταβολὴ τῆς ζωῆς, τῆς περιουκλωσίας, τῆς διαίτης καὶ τῆς ἀσκολίας ἔπως στὴν κάθε ζωὴν ὑπαρξὴν ἔτσι καὶ στὸν ἄνθρωπον καὶ πρῶτοντος στὸ εὐαίσθητον παιδί. Κι ὅταν ἀκόμα οἱ καινούριοι τῆς ζωῆς ὅροι εἶναι πρὸς καλὰ καὶ πρὸς πρῶτοντος ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς, πάλιν ἡ ἀπότομη ἀλλαγὴ ὅλων τῶν γνωστῶν καὶ συνειθισμένων καὶ πατροπαράδοτων καὶ φυσικῶν γεννᾷ μέσα μας ἔχει εὐάρεστα κατὰ βάθος συναισθήματα. Ἄν ὅμως ἡ νέα κατάσταση ἀντιστρατεύεται πρὸς τοὺς ἀπαρτισταμένους νόμους τῆς φύσεως καὶ ἐναντιώνεται πρὸς τὴν βιολογίαν καὶ καταπολεμεῖ αἰώνων προδιάθεσες καὶ κληρονομικὰς βαθεῖας ροπὰς ποὺ χαρακτηρίζουν ὅλο τὸ εἶδος καὶ ἔχει μερικὸν μονάχ' ἀντιπροσώπους, ἐξάπαντος ἡ καινούρια αὐτὴ κατάσταση θὰ κολοβώσῃ, θάκρωτηριάσῃ, θὰ προκαλέσῃ σπουδαῖες ὀργανικὰς ἀλλοιώσεις, τοπικὰς ἢ γενικὰς ἀτροφίας ἢ υπερτροφίας, ἐξαντλητικὸν ψυχικὸν συγκλονισμόν καὶ πολὺ πιθανὸν μαρasmus καὶ πρόωρον θάνατον.

Κι ὡς δοῦμε πῶς ἔχει ἡ ἀλλαγὴ τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ μας, ὅταν ἀφίνει τὸ σπῆτι καὶ ἀρχίζει τὴν ταχτική του φοίτησιν στὸ σχολεῖο. Καθὼς πολὺ ὀρθὰ γράφει ὁ γερμανικὸς Παιδαγωγός (Ἐπιστ. α' εἰς Gessner) «ἴσαμε τὸν πέμτον χρόνον τῆς ζωῆς τους

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ σὺ φύλλο 350.

γάλην πράσινον πέτραν.

— Τί νὰν τὸ κάνω, Γρηγόρη;

— Δὲ μοῦ χρειάζεται πιά· τάγορασσά στο ἐξωτερικὸν πέντε λίρας.

— Ὁ Μαθιὸς δὲν ἤθελε μὲ κανένα λόγον νὰ τοῦ τὸ πᾶρ καὶ προσπαθῆσαι νὰ τοῦ τὸ ξαναβάλῃ στὸ χέρι.

— Πάρ' το σοῦ λέω. Τί νὰν τὸ κάνω. Πάρ' το καὶ πούλα το. Λίγα θὰ ξοδέψῃς γιὰ μένα· τάλλα κράτησέ τα.

— Τί νὰ κάνῃ καὶ ὁ Μαθιὸς, τὸ πᾶρ καὶ τὸ φόρεσε στὸ χέρι του.

— Καλὰ, εἶπε, σὰ σηκωθῇς σ' τὸ δύνω.

— Ὁ ἄρρωστος τὸν κοίταξε μὲ πᾶρ καὶ πικρὸν γέλασε καὶ δὲν τοῦτε λέξη.

— Τὴν ὥρα κείνη οἱ νοσοκόμοι ἀνάβαιναν τὰ φῶτα. Ὁ ἥλιος εἶχε βασιλέψει καὶ μέσα στὸ θάλαμον δὲν καλοδύλαπνε. Ὁξω βριστοῦσε ἀκόμα τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

— Ὁ μαστρο Μαθιὸς σηκώθηκε· διέβριστο πιά. Αἰστανότανε μεγάλο βάρος στὸ στῆθος του καὶ ἤθελε ἀγέρα.

— Σηκώθηκε κρατώντας τὸ χέρι τοῦ Γρηγόρη.

— Πάω ..

ἀφίονε τὰ παιδιὰ τους οἱ γονεῖς νὰ εἶναι ὅπως διόλου κύριος τῆς φύσεως· ἐπιτρέπουν νὰ ἐπιδρῶναι σ' αὐτὰ ὅλες οἱ ἐντύψεις ποὺ λαβαίνουν καὶ στυγμὴ. Καὶ τὰ φέρνουν νὰ νοιώθουν τὴ δύναμή τους καὶ νὰ κολοβώσῃ μ' ὅλες τὶς αἰσθητικὰς τῆς λευτεριάς καὶ τῆς χαρᾶς.... Κι ἀφοῦ τὰ φέρνουν λεύτερα νὰ γενοῦν πέντε χρόνια τὴν αἰσθητικὴν τούτη ζωὴν, τὴν τόσο εὐκάριστην, ἀξάφνου ἐξαφανίζονται μπροστά ἀπὸ τὰ μάτια τους ὅλη τὴ φύση, γιὰ νὰ ἔρθῃ μιὰ δύναμη τυραννική, νὰ σταματήσῃ τὴν γητεύτρα πορεία τῆς ἀνεξάρτητης καὶ λευτερῆς ὑπαρξῆς τους, νὰ τὰ ρίξῃ μὲ τὸ σωρὸ, σὰν πρόβατα, μέσα σὲ μιὰ μολυσμένη καὶ βρωμερὴν κάμαρα, νὰ τὰ τραβήξῃ ἀλύπητα ὥρες καὶ μέρες καὶ βδομάδες καὶ χρόνια ἀπάνω στὴ θεωρίαν τῶν δυστυχισμένων γραμμάτων, τῶν γραμμάτων, τῶν τόσο μονότονων καὶ χωρὶς κανένα θέλημα καὶ νὰ καθιερώσῃ τέλος σ' ὅλην τὴν ζωὴν ἕνα δρόμον, ποὺ θὰ εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν ὑπαρξὴν τους καὶ ποὺ μπορεῖ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ στὴν παραφροσύνην. Κ' ἐνῶ τὸ παιδί στὸ σπῆτι τοῦ εἶτανε περιτριγυρισμένο ἀπὸ πρόσωπα τόσο γνωστὰ καὶ τόσο ἀγαπημένα, ποὺ τὸ διαφύοντες γι' αὐτὸ εἶτανε ἀκοίμητο πάντα, στὸ σχολεῖο ἔχει μπροστά του τὸ δάσκαλον, ἕνα πρόσωπον ξένο καὶ ἀσυνήθιστον, ποὺ θάρρει πῶς ἀπὸ ἐξωτερικὴν ἐπιβολὴν καὶ ὑποχρέωση καὶ ἔχει ἀπὸ ἐσωτερικὴν ἀνάγκην καὶ θερμὴν ἀγάπην, ἔχει ἀναλάβει νὰ διδάξῃ τὰ παιδιὰ, ὅπως-ὅπως, μερικὰ πράματα, καὶ τοὺς συμμαθητὰς τους ὅλα ξένα πρόσωπα, μὲ τὶς ζούλιες τους, τὶς μικροπονιὰς τους καὶ τὰ παιδικὰ τους πάθη. Κ' ἐνῶ στὸ σπῆτι καὶ στὴν γειτονίαν ζωὴν καὶ λεύτερον κοίταζε μὲ περιέργειαν τὰ διάφορα ἀντικείμενα τοῦ κόσμου καὶ σκημάτιζε στὴν ψυχὴν τοῦ αὐτόματου καὶ χωρὶς νὰ τὸ νοιώθῃ παράστασες καὶ φυσικὰς ἢ πρωτογενεῖς ἐννοίας καὶ παίζοντας μὲ τὰ δερμάτια τοῦ ἡ μ' ἄλλα παιδιὰ ἢ καὶ κουβεντιάζοντας μὲ τὴν μάνναν του ἔκανε συλλογισμοὺς καὶ κρίσεις, χωρὶς νὰ τὸ ἐμποδίζῃ κανεὶς ἢ νὰ τὸ φοβίζῃ τίποτε, στὸ σχολεῖο ξεναντίας περιωρισμένο μέσα σὲ μιὰ πληχτική κάμαρα, μαγκωμένο σὲ μιὰ θεοσύλα στενόχωρη, μὲ τὸ φῶς τῆς τιμωρίας καὶ τῆς νηστείας πάντα μπροστά στὰ μάτια του, κουραστικὰ καὶ ἀνοῦσια καὶ μὲ τὸ ζῶρι ὑποχρεώνεται νὰ μάθῃ τὰ γράμματα, ἔτα γράμματα, τὴν πρώτη αὐτὴ τιμωρίαν τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ τὰ χαρακτηρίζει ὁ περίφημος Παιδαγωγός (Γ. μ.). Κ' ἐνῶ στὸ σπῆτι ἢ στὸ δρόμον τὸ παιδί ἀνερώτητα μπορούσε, ὅταν ἤθελε, νὰ κου-

νηθῇ, νὰ πηδήσῃ, νὰ τρέξῃ, νὰ γελᾷ, νὰ κουβεντιάσῃ, νὰ τραγουδήσῃ, — στὸ σχολεῖο ἐξαναγκάζεται νὰ μένῃ ὅλες σκεδὸν τὶς ὥρες ἀκούνητο, σὰν ἄγαλμα, καὶ ἀμίλητο καὶ ἀγέλαστο. Εὐκολονόητο πόσο φοβερὰ ἀντιφυσιολογικὴν εἶναι αὐτὸ, ἀφοῦ ἀναγκαστικὰ καὶ ἀπαραίτητη εἶναι στὸ παιδί ἡ κίνησις, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ θραπῇ, νὰ μεγαλώσῃ, νὰ ὑψώσῃ ἀποτελεσματικὰ καὶ μὲ τὴν δύναμιν καὶ νὰ ἀπολαύσῃ ἄκραν ὕψους. Κ' ἔτσι στὸ σχολεῖο μὲ τὴν ἀκίνησιν, τὸν περιορισμὸν, τὴν σιωπὴν, τὴν μονοτονίαν, τὴν παντοτινὴν καὶ μὲ τὸ στασιμὸν σοβαρότητα, τὴν ἔλλειψιν καὶ λευτερίαν, μέσα σ' ἕνα ἀκίνητον ἀγέρα, ἐμποδίζουμε τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸ «ὁμολογούμενως τῇ φύσει ζῆν», καθὼς λέει καὶ ὁ Ζήνων ὁ Κιτιεύς (Διογ. Λαερτ. 7, 1, 87) καὶ καταστρέφουμε καὶ σωματικὴν καὶ ψυχικὴν δεξιότητά τους καὶ φυγαδεύουμε ἀπὸ τὶς ψυχολογίας τους τὴν χαρὰν, ποὺ κατὰ τὸν κοινωνιολόγον C. Wagner («ἀπλ. ζωὴ») «εἶναι μιὰ ἱερὴ φλόγα, ποὺ πρέπει ἀδιάκοπα νὰ διατηροῦμε καὶ ποὺ καταυγάζει τὴν ζωὴν μὲ τὸ λαμπρὸν τῆς φῶς». Κ' ἡ στρέβλωση αὐτὴ καὶ φυσικὰς τῶν παιδιῶν ἀνάγκης, καὶ φυσιολογικὰς λειτουργίας τοῦ ὀργανισμοῦ τους, καὶ πνευματικὰς τους αὐτενεργείας, ὅχι μονάχα τὰ κάνει μελαγχολικά, ἀδύνατα, ἀπαισιόδοξα, χλωμά, ὀκνηρά καὶ ἀρρωστικά, μὰ καὶ χύνει μέσα τους τὸ πρῶτον φάρμακον τοῦ μίσους καὶ τῆς σιχασιάς πρὸς τὸ σχολεῖο.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θύμης, σὰ σκόλασε, γερὰ πῆρε τὴν ἀπόφασιν μέσα του, νὰ μὴ ξαναπατήσῃ στὸ σχολεῖο καὶ ψιθύρισε μέσα στὰ δόντια του «ποῦ μὲ ξαναπιάνεις πιά ἐμένα»!

(Ἀκολουθεῖ)

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΕΝΑ ΜΑΡΤΑΠΙΤΑΡΙ

Πρῶτα, 26 τοῦ Θεριστῆ 1909

Φίλε «Νουμά»,

Τὸ χτεσινὸ φύλλον τῆς «Πρόδοξ» τῆς Πόλης,

τοῦ στὰ μάτια τοῦ μαστρο-Μαθιὸς καὶ ἡσυχᾶς.

..

Δυὸ νοσοκόμοι περνοῦσαν κοντὰ στὸ κρεβάτι. — Φίστε τὸ παραβάν, τοὺς εἶπε μὲ σιγαλὴ φωνὴ ὁ ἀδερφός.

Οἱ νοσοκόμοι γυρίσανε, εἶδαν καὶ φύγανε κουτώντας τὸ κεφάλι.

Ὁ μαστρο Μαθιὸς, τοῦ κρατοῦσε ἀκόμα τὸ φίλον τοῦ στήν ἀγκαλιά του, κοίταξε στὰ μάτια τὴν ἀδερφήν, σὰ νὰ ζητοῦσε νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν.

— Πέθανε, τάποκρίθηκε κείνη μὲ σιγαλὴ φωνή.

Σιγὰ σιγὰ ὁ μαστρο Μαθιὸς ἀπόθεσε τὸν πεθαμένο στὸ προσκέφαλον. Σιγὰ σιγὰ, σὰ νὰ φοβότανε μὴν τὸν ξυπνήσῃ καὶ τὰ μάτια του τρέχανε βρῆσαι τὸ κατὸ δάκρυ. Τὸν φίλησε, τὸν ξαναφίλησε στὸ μέτωπον, τοῦ καθάρισε τὸ στόμα μὲ τὸ μαντιλάκι του καὶ μὲ τὰ τρεμουλιασμένα του δάχτυλα τοῦ κλείσσε τὰ μάτια.

Τὴν ὥρα κείνη οἱ νοσοκόμοι φέρανε τὸ παραβάν καὶ τὸ βάσανε μπρὸς στὸ κρεβάτι. Οἱ ἄλλοι ἄρρωστοι δὲν ἔπρεπε νὰ ἴδουν τὸν πεθαμένο.

— Πάμε τώρα, εἶπε ἡ ἀδερφή στὸ μαστρο-Μαθιὸν.

Ἐκεῖνος ἔσκυψε καὶ ξαναφίλησε τὸν πεθαμένο φίλον του καὶ βγαίνοντας ἀπ' τὸ παραβάν:

— Ἀκούστε, εἶπε κλαίγοντας στὴν ἀδερφή. Αὐριο θὰ τοῦ κάνω γὰ τὴν κηδείαν. Θαρρῶ πῶς τὸ δαχτυλίδι τοῦ φτάνει.

ΓΕΩΡ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΓΛΑΚΗΣ

Ὁ Γρηγόρης γύρισε τὰ μάτια καὶ τὸν εἶδε.

— Φεύγεις... Μαθιέ;

— Πάω, καμμένε· ἔχω τὴν Ἑλένην στὸ κρεβάτι.

Τὸ πρῶτον γυρίζω.

Ὁ ἄρρωστος ἀναστήναξε.

— Σκύψε, θέλω νὰ σοῦ πῶ κάτι. Σκύψε.

Ὁ μαστρο-Μαθιὸς ἔσκυψε. Ἐφερε ταῦτί του κοντὰ στὸ στόμα τοῦ φίλου του. Ὁ ἀνασασμός του τὸν ἔκαιγε στὸ πρόσωπον.

— Ἐλα κοντά, ψιθύρισε ὁ Γρηγόρης. Κοντά... σκύψε... νὰ σοῦ πῶ.

Κάτι σὰν καλαδισμός ἀκούστηκε καὶ ἔπειτα ἕνας ἔρρος βήχας. Ὁ Γρηγόρης φίλησε μὲ λαχτὰ τὸ μαστρο-Μαθιὸν στὸ πρόσωπον. Ἦθελε νὰ τοῦ μιλήσῃ, μὰ τὸν ἔπνιζεν ὁ βήχας.

Ὁ μαστρο Μαθιὸς ἔβαλε τότε τὸ ἕνα χέρι κάτω ἀπ' τὴν πλάτην τοῦ ἄρρωστου, τὸ ἄλλο κάτω ἀπ' τὸ κεφάλι του καὶ τὸν ἀνασήκωσε στὴν ἀγκαλιά του. Μὰ ὁ βήχας δὲν ἔπαυε. Ἡ ἀδερφή ποὺ εἴτανε στὸ πλαϊνὸ κρεβάτι ἔτρεξε, πῆρε τὸ ποτήρι μὲ τὸ νερὸ καὶ τῶφρε στὰ χεῖλη τοῦ ἄρρωστου, μὰ κείνος δὲν ἤπιε.

Ἐβλεπε λιγάκι ἀκόμα, ὡς ποὺ κόκκινον σάλιο ἔβαψε τὰ χεῖλη του. Ἐπειτα κάρφωσε τὰ βλέμματα